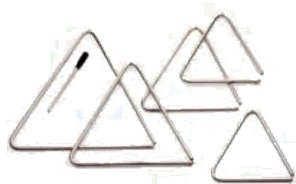

ОРФОВ ИНСТРУМЕНТАРИЈУМ-РИТМИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

КАРЛ ОРФ (CARL ORFF)(рођен 10. јула 1895, Минхен, Немачка - умро 29. марта 1982, Минхен), немачки композитор познат посебно по својим операма и драмским делима, али и по својим иновацијама у музичком образовању. Према његовом имену овај музички инструментаријум и носи име „**Орфов инструментаријум**“. Он је прилагодио извешан број класичних и народних инструмената дечијем узрасту. Заједничка особина ових инструмената јесте да се са њима веома лако рукује. Овај инструментаријум је састављен од ритмичких и мелодијских инструмената који су заправо поједностављени инструменти симфонијског оркестра, тако да деца предшколског и раношколског узраста могу за веома кратко време, без великих потешкоћа, успешно да их савладају и да с љубављу музицирају на њима. Орфов музички инструментаријум представља обавезно наставно средство у настави музичке

културе у предшколским установама и основној школи.

Извор : (Кусовац, 2010)

Као и код класичних инструмената, у Орфовом инструментаријуму постоји подела на :

- ритмичке инструменте (ударалке)- са неодређеном висином тона, и
- мелодијске инструменте- инструменте са одређеном висином тона.

РИТМИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Ритмички инструменти са неодређеном висином тона су најбитнији инструменти Орфовог инструментаријума јер их деца најчешће користе.

Штапићи (клавеси) су направљени од тврдог дрвета, у облику издуженог ваљка дужине од 14 до 18 cm. Користе се увек у пару. У

свакој руци држи се по један, а ударом један о други добија се пријатан и мек звук. Најчешће се у композицијама користе код наглашавања појединих делова композиције, као и у брзим сменама осмина. Штапићи се могу направити од дршке старе метле, или било ког тврдог дрвета. Треба исећи два комада дужине до 20 центиметара, при том водећи рачуна да нема напрстина. Крајеве штапова треба заоблити помоћу турпије или шмиргле. Штапиће можемо направити и од пластичних цеви, али ће они имати мало другачији звук.

Звечка (маракас) јесте инструмент који се саастоји од једне мање шупље посуде различитог облика (крушкастог, лоптастог, ваљкастог...) испуњене зрневљем (пиринчем, сувим грашком...). Трешењем инструмента добија се уједначен звук- тремоло, који се користи за дужа нотна трајања или заједнички завршетак на крају песме. Кратак звук може се добити енергичним, одсечним покретом руке. Звечке могу бити веома разноврсне по облику. Могу се направити од слепљених, украшених, пластичних чаша као и флашица различитих величина и облика у које се ставља мала количина зрневља. Најлепши звук дају пиринач и суви грашак. Првобитно су биле прављене од мале тикве различитих величина, чауре од мака са сасушеним семењем, док се данас израђују од дрвета, пластичне масе или танког лима.

Триангл је челична шипка савијена у троугао са једним отвореним углом. Држи се обешен о палац леве руке. Звук се добија ударом металне палице која треба да се налази између палца и кажипрста десне руке. Има светао, изразито металан и дуготрајан звук који се може прекинути додиром инструмента слободном руком. Због карактеристичног звука одговарају му ритмови са дужим нотним вредностима у умереном темпу или прошарани паузама. Брзим кретањем палице-батића у горњем углу инструмента добија се тремоло извођен брзим кретањем палице у горњем углу лево-десно. Триангл можемо направити од челичне шипке коју савијамо у троугао са једним отвореним углом. За један угао можемо узети најлонски конац, дебљу гумицу или тању траку, како би триангл могао да виси слободно о кажипрсту леве руке. Од истог материјала треба направити шипку дужине од 15 – 20 центиметара, којом се удара о инструмент. Улога овог инструмента је пре свега колористичка.

Чинели (пјати) јесу метални тањира са каишевима за држање. Користе се у пару или појединачно. Ако се користе у пару, у свакој руци се држи по један, а звук се добија ударом једног чинела један о други. Звук је јак и продоран.

Прекида се прислањањем чинела на груди, или додиром обода инструмента малим прстом. Користе се за постизање посебног звучног ефекта или у композицијама маршевског карактера на јаком тактовом делу. Често се користи у комбинацији са ручним бубњем. Ако се користи једна чинела, држи се у левој руци, окачена на прст да виси, а десном се производи звук ударом филцане палице или дрвеног батића. Звук је тако мање јак. Чинеле можемо направити од поклопаца за тегле и кожне, или неке друге траке коју можемо залепити за унутрашњи део поклопаца, како бисмо добили чинеле које можемо чврсто да држимо. Два равна метална поклопаца од кухињског посуђа, ударом један од други, такође могу да дочарају звук овог инструмента.

Прапорци (звончићи) јесу мале округле металне лоптице прорезане по средини, пуњене металним куглицама, које ударајући о странице унутрашњости лоптице ствара висок, прштав звук. У прошлости су коришћени као саставни део коњске опреме или снежних санки, па се углавном и користе у дескриптивно колористичке сврхе. Могу бити причвршћени на

платнене или кожне наруквице или појасеве, који се могу стављати око руке, ноге или појаса. Тако су деци слободне руке, па истовремено могу плјескати или изводити разне покрете како би добила звук. Такође могу бити причвршћени на дрвени штапић и тада звук добијамо трешењем штапића. Овај угодан звук који прапорци производе можемо користити као музички ефекат у Божићним и Новогодишњим песмама. Прапорци се могу направити од металних затварача, претходно пробушених кроз средину и нанизаних на дебљу жицу. Овако нанизани, трешењем дају звук налик правим прапорцима.

Назив „деф“ потиче из персијског језика, а исти назив овог инструмента је и на арапском и турском. Овај инструмент се састоји од дрвеног обруча (буква), и разапете уштављене кожне мембране са једне стране (јарећа кожа). Звук се добија ударима прстију и доњим делом шаке, обично десном руком, док се левом држи инструмент. Звук је мек и пријатан за слушање. Употребаљава се за пратњу игара, може бити и солистички и употребљава се уз певање или уз инструменталну пратњу.

Даире (тамбурин) се састоји од дрвеног обруча са затегнутом опном од коже или тврде пластике са једне стране. У дрвени обруч уграђени су метални тањирчићи. Држи се у левој руци и при удару десне руке прстима или дланом, по опни даире дају звецкајући призвук. Трешењем инструмента у руци ствара се посебан звучни ефекат-тремоло, у коме се чује само звецкање. Даире се праве слично бубњу само што у дрвени обруч треба додати неколико пари металних тањирчића. На обруч (од сита или од исеченог рама од дулека) треба направити неколико прореза од једног центиметра ширине, а у прорезе чиодом учврстити по пар металних тањирчића направљених од танког лима или затварача од флаша (претходно „испегланих“). Потом можемо преко рама затегнути опну (тврда пластика или преврнута кожа).

Мали ручни бубањ се састоји од дрвеног обруча са затегнутом опном од коже или тврде пластике са једне, или са обе стране. Има дубок и пун звук који може бити веома продоран. Звук се производи на више начина: ударом по опни прстима десне руке тј. добовањем, или једном или двома палицама. Погодан је за истицање наглашених тактових делова или извођење сложених ритмова. У односу на удар по средини или по ивици бубњића, звук може бити тамнији или светлији. На бубњу се могу производити и сложенији ритмички мотиви. Ако желимо да направимо бубањ, као обруч можемо искористити металну кутију од нес кафе или кекса са које је скинуто дно, рам од старог сита за сејање брашна тј. ђерђев или кантицу од крема или павлаке. Преко једне стране тог рама можемо затегнути целофан (кад попусти затеже се благим квашењем) концем, гумицом или лепљењем, али најбољи звук даје преврнута кожа. Такође можемо затегнути и дебљи балон.

Батиће можемо направити од кинеских штапића за јело.

Инструмент је направљен када је украшен, како би био интересантнији детету.

Велики бубањ највећи је, по звуку најдубљи инструмент, са неодређеном висином тона, у Орфовом инструментаријуму. Састоји се из цилиндра (обода) на коме је, с једне и друге стране, разапета телећа кожа. Тон се добија ударањем палице о мембрану бубња. Палице имају куглу на једном крају која је обложена ваљаном длаком, или плутом. Он се користи за јако наглашене ритмичке пасаже, бучне ефекте. У мањим и инструментима сиромашнијим оркестрима његова употреба је врло ограничена (Настасијевић, 1962).

Кастањете (шкољке) су подешене тако да се покретом шаке ритмично ударају једна о другу. На овај начин могу се са лакоћом изводити најразноврснији ритмови. Кликтав, оштар и сув звук обогаћен је призвуком ваздуха сабијеног у шупљину шкољке. Постоји варијанта и овог инструмента када су шкољке закачене за дрвену дршку, а звук се тада добија трешењем дршке.

Поред горе наведених ритмичких инструмената, у састав Орфовог инструментаријума налази се и велики број других, сличних инструмената попут: дрвеног добоша, дрвеног бубња, звешке са прорезом и без прореза и друго.